

STORTINGET

Innst. 228 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 34 LS (2025–2026)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endring av fylkestilhørighet for Gran kommune fra Innlandet fylke til Akershus fylke

Til Stortinget

Innledning

Kommunal- og distriktsdepartementet legger i proposisjonen frem forslag om at Gran kommune endrer fylkestilhørighet fra Innlandet fylke til Akershus fylke. Forslaget er i tråd med vedtak i Gran kommunestyre og Akershus fylkesting, men ikke i samsvar med vedtak i Innlandet fylkesting. Endringen foreslås å tre i kraft fra 1. januar 2028.

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen behandler forslag til stortingsvedtak om endring av fylkestilhørighet for Gran kommune fra Innlandet fylke til Akershus fylke. Kontroll- og konstitusjonskomiteen behandler forslag til endringer i valgloven.

Komiteen har invitert til og har mottatt 19 skriftlige høringsinnspill i saken. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på stortinget.no

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Konstane Marie Alvær, Isak Veierud Busch, Sigurd Kvammen Rafaelsen og Solveig Vestenfor, fra Fremskrittspartiet, Bjørn Larsen, Rune Midtun, Helge André Njåstad og fung. leder Erlend Wiborg, fra Høyre, Mudassar Kapur og Tage Pettersen, fra Sosialistisk Venstreparti, Anne Lise Gjerstad Fredlund, fra Senterpartiet, Bengt Fasteraune, fra Rødt, Camilla Renate Mikkelsen, og fra Miljøpartiet De Grønne, Marius Langballe Dalin, viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår å endre fylkestilhørighet for Gran kommune, fra Innlandet fylke til Akershus fylke. De tre kommunene som utgjør Hadeland, tilhørte tidligere Oppland fylke, men i dag tilhører kommunene Lunner og Jevnaker Akershus fylke.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, viser til at Gran kommune sendte søknad om å bytte fylke den 24. juni 2024 etter et vedtak i kommunestyret med 16 mot 11 stemmer. En innbyggerundersøkelse i kommunene i 2022 viste at 49 pst. ønsket å bli i Innlandet, mens 45 pst. ønsket at Gran skulle bli en del av Akershus.

Flertallet viser til at det er Stortinget som har myndighet til å fatte vedtak om å flytte en kommune fra et fylke til et annet, etter inndelingsloven § 6.

Flertallet vil trekke frem at Gran kommunene viser særlig til at samarbeidet med nabokommunen Lunner har blitt vanskeligere, siden de ikke er i samme fylke.

Samtidig sier Gran kommune at en fylkesendring til Akershus har både fordeler og ulemper ved seg, blant annet fordi det er usikkert om kommunen vil få en del tilskudd som de får fra Innlandet fylkeskommune.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til at Innlandet fylke har lavere befolkningsvekst enn Akershus, og disse medlemmer viser til at Innlandet fylkeskommune vil miste en kommune som har høyere vekst og skatteinntekter enn resten av kommunene i fylket. Disse medlemmer legger særlig vekt på at et fylkesbytte for Gran kommunene vil forsterke den regionale ubalansen mellom Innlandet og Akershus med tanke på antall innbyggere og arbeidsplasser. Alle de tre hadelandkommunene på sin side har uttalt at de ønsker at hadelandkommunene skal samles i ett fylke.

Disse medlemmer viser til at dersom Gran kommune bytter fylkestilhørighet, vil det påvirke valgdistriktene. Disse medlemmer viser til at Kommunal- og distriktsdepartementet ikke vet hvordan en slik flytting vil påvirke fordeling av mandater mellom valgdistriktene.

Eit anna Fleirtal, medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne, viser til inndelingslova § 1 som seier at formålet med lova er å

«leggje til rette for ei kommune- og fylkesinndeling som innanfor ramma av det nasjonale fellesskap kan sikre eit funksjonsdyktig lokalt folkestyre og ei effektiv lokalforvaltning. Endringar i kommune- og fylkesinndelingar bør medverke til å skape formålstenlege einingar som kan gi innbyggjarane og næringslivet tilfredsstillande tenester og forvaltning. Verksemda etter denne lova skal byggje på prinsippet om lokal medverknad og initiativrett til grenseendringar.»

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne viser til at Gran kommune framhevar i søknaden at dei ynskjer å vera ein del av same fylket som Lunner og Jevnaker kommunar, for å samle Hadelandsregionen i eitt fylke. Gran viser særleg til at det utbreidde regionale samarbeidet med Lunner kommune har vorte vanskelegare etter at kommunane vart plasserte i kvar sine fylke, særleg innan arbeidsmarknad, handelsnæring, kommunikasjon og regionalt utviklingsarbeid. I tillegg vektlegg Gran kommune omsynet til Hadeland vidaregåande skole, som vart samanslått i 2012, og som er etablert i Gran sentrum. Av praktiske grunnar betyr det mykje for elevane å tilhøyre den same fylkeskommunen.

Desse medlemene er samde med fylkesutvalet i Innlandet, som meiner det er bekymringsfullt om det

blir vedteke eit fylkesbytte som forsterkar forskjellane som allereie finst mellom dei ulike fylka, og at regional balanse er ein føresetnad for likeverdige tenestetilbod i fylka. Gran kommune har folketalsvekst og relativt høge skatteinntekter samanlikna med andre kommunar i Innlandet.

Desse medlemene meiner likevel at omsynet til fordelane ved ein heilskapleg Hadelandsregion, som er samla i eitt fylke, veg tyngre. Dei positive synergiane for fylkeskommunale tenester i regionen, særleg innan vidaregåande opplæring, tannhelse og samferdsel, bør vektast tungt.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet viser til den lange rekka av merknader frå medlemene i komiteen frå Framstegspartiet knytte til det dei oppfatar som ein metodologisk veikskap ved Sentio si innbyggjarundersøking frå 2022. Då denne skulle gjennomførast i Gran, vart det sendt ut invitasjon på sms til å delta i undersøkinga. Invitasjonen vart sendte ut til alle innbyggjarar over 16 år, som Sentio hadde tilgang til i sin kontaktbase. Då undersøkinga starta, vart kommunen kontakta av innbyggjarar som ikkje hadde fått invitasjon, men som ønskte å delta i undersøkinga. Kommunen oppretta deretter ei ordning for at innbyggjarar som ikkje hadde fått invitasjon, kunne kontakte kommunen direkte for å svare på undersøkinga. Det kan synast som at medlemene i komiteen frå Framstegspartiet opplever det som eit graverande problem at Sentio, selskapet som gjennomførte undersøkinga, ikkje kan slå fast med full vissheit at alle dei som tok direkte kontakt med kommunen, faktisk var busette i Gran. Det vert påpeika at om ein hadde ekskludert dei som tok direkte kontakt med kommunen, ville andelen som støtta at Gran framleis skulle vera del av Innlandet, ha auka med to prosentpoeng frå 49 pst. til 51 pst., medan andelen som støtta overgang til Akershus, ville vorte redusert med tre prosentpoeng frå 45 pst. til 42 pst.

Desse medlemene kan ikkje sjå at denne presiseringa frå Framstegspartiets medlemmer er så djuptgripende for saka. Det at Gran kommune opna for at innbyggjarar kunne ta direkte kontakt, inneber ein viss metodologisk veikskap i undersøkinga, men styrkjer på den andre sida høvet den enkelte har til å delta i demokratiet. Desse medlemene kan sjølv sagt ikkje nekte for at ein, eller fleire, av dei 543 respondentane som hadde teke direkte kontakt med kommunen, kunne vera busette i andre kommunar. Men sjølv om alle desse 543 respondentane hadde budd i andre kommunar, hadde det i liten grad påverka resultatet, ettersom det uansett var fleire respondentar som ønskte å bli verande i Innlandet framfor å overførast til Akershus.

Desse medlemene viser til at eit klart fleirtal av dei valde representantane i Gran kommunestyre støttar ei overføring av kommunen til Akershus fylke. Innbyg-

gjarundersøkinga som vart gjennomført, var ikkje ei folkerøysting. Desse medlemene meiner det vil vore prinsipielt problematisk dersom Stortinget skulle teke større omsyn til eit relativt lite fleirtal i ei rådgjevande spørjeundersøking framfor eit vedtak gjort av eit klart lokalpolitisk fleirtal av dei som er innbyggjarane sine fremste tillitspersonar, nemleg dei folkevalde i Gran kommunestyre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet støtter ikke proposisjonens forslag om endret fylkestilhørighet for Gran kommune. Disse medlemmer viser til at den eneste innbyggerundersøkelsen som er gjennomført om spørsmålet i Gran kommune, viste et flertall blant det utvalget som er kvalitetssikret av Sentio, på 51 pst. som fortsatt vil tilhøre Innlandet – og at et mindretall på 42 pst. ønsket en overgang til Akershus. Det at tallene 49 pst. og 45 pst. benyttes i proposisjonen, er slik disse medlemmer ser det spesielt, og det illustrerer på en god måte at saken heller ikke er tilstrekkelig og forsvarlig utredet. Disse medlemmer mener videre at departementets oppfatning om at det er viktigere for innbyggerne å samle Hadelandsregionen enn hvilket fylke kommunen er i, ikke kan forankres i et logisk resonnement – da den står i direkte motstrid til ordlyden i innbyggerundersøkelsen.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i proposisjonen uttaler at på spørsmål om hvilket fylke innbyggerne i Gran kommune mener at kommunen bør tilhøre, er tallene henholdsvis 49 pst. for Innlandet og 45 pst. for Akershus. Disse medlemmer reagerer på denne fremstillingen. Det opplyses ikke at undersøkelsen hadde to utvalg – og at kun det ene av disse utvalgene faktisk er kvalitetssikret av Sentio. På skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Finn Krokeide om hvorfor regjeringen benytter seg av tallene i det utvalget som ikke er kvalitetssikret, var statsrådets svar at «representativitet ikke er en faktor i dette tallgrunnlaget» jf. Dokument nr. 15:1534 (2025–2026). Disse medlemmer stiller seg undrende til denne besvarelsen da tallgrunnlaget spørsmålet gjaldt, blir presentert i proposisjonen, som nå er til behandling, som representativt for innbyggerne i Gran kommune sitt syn på spørsmålet om endret fylkestilhørighet. Disse medlemmer viser videre til oppfølgende spørsmål fra stortingsrepresentant Finn Krokeide i Dokument nr. 15:1691 (2025–2026), hvor statsråden i besvarelsen legger til grunn at alle respondentene i begge utvalgene faktisk er innbyggere av Gran kommune. Dette er en slutning disse medlemmer mener det ikke er dekning for, og det vises her til siste avsnitt i Sentios egen rapport fra innbyggerundersøkelsen som ble gjennomført i mars 2022, side 11 siste avsnitt:

«Resultatene bør ses i lys av at utvalgene har forskjellige egenskaper. Vi har lite kontroll på hvordan rekrutteringen til ekstrautvalget har foregått. Ekstrautvalget kan antas å ha et sterkere engasjement for saken, ettersom de har meldt seg for å svare. Resultatene viser også at en større andel av ekstrautvalget svarer at det er viktig at hadelandskommunene tilhører samme fylke (Akershus), sammenlignet med hovedutvalget.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener man med denne uttalelsen fra Sentio ikke kan være sikker på at respondentene i det som var undersøkelsens ekstrautvalg, faktisk var bosatt i Gran kommune. Disse medlemmer viser videre til at statsråden, på skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Finn Krokeide, unnviker å svare på om han kan garantere at respondentene i innbyggerundersøkelsens ekstrautvalg faktisk var bosatt i Gran kommune da de avga sitt svar, jf. Dokument nr. 15:1697 (2025–2026). Disse medlemmer viser videre til omtalen av de to utvalgene i Sentios rapport, side 3:

«Hovedutvalg

Det ble sendt ut invitasjon til undersøkelsen på SMS til alle innbyggere i Gran kommune med tilgjengelig mobilnummer. Vi sendte ut invitasjon til 6787 innbyggere. Av disse svarte 3518. Dette gir en svarprosent på 52 prosent.

Ekstrautvalg

For at de som ikke har tilgjengelig mobilnummer skulle få mulighet til å delta i undersøkelsen, åpnet Gran kommune for at de kunne kontakte kommunen og legge igjen sitt mobilnummer. I alt var det 723 mobilnummer som ble innhentet. Etter at vi fjernet dubletter og nummer som var med i hovedutvalget, ble det sendt invitasjon til 635 mobilnummer. Av disse svarte 543. Dette gir en svarprosent på 85 prosent.

Hovedutvalget og ekstrautvalget inngår begge i det samlede resultatet, men vi har i tillegg sett på forskjeller i resultatene i de to utvalgene.»

Disse medlemmer viser til at det her fremgår at Sentio innhentet synspunktet til 3518 innbyggere i Gran kommune – hovedutvalget – og Gran kommune rekrutterte selv et utvalg som ga 543 svar – ekstrautvalget. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det er misvisende når det på proposisjonens side 11 siste avsnitt, under overskriften «Innbyggernes synspunkt», skrives følgende:

«Våren 2022 gjennomførte Sentio Research Group en opinionsundersøkelse på oppdrag fra Gran kommune. Et utvalg innbyggere på 4061 personer i alderen 16 år eller eldre bosatt i Gran kommune ble stilt to spørsmål: (...)»

Disse medlemmer mener det er feil når det ut fra sammenhengen fremstilles som om Sentio har gjennomført en undersøkelse blant et utvalg innbyggere på 4061 personer. Det er 3518 innbyggere Sentio har innhente synspunkt fra, og Sentio har hatt lite kontroll på

hvordan rekrutteringen av de resterende 543 respondentene har foregått. Slik disse medlemmer ser det, har man da heller ikke grunnlag for å omtale dette som «innbyggere» slik det gjøres i proposisjonen. Disse medlemmer mener videre det er kritikkverdig at tall som man ikke kjenner opphavet til, helt uten forbehold presenteres som innbyggernes syn på saken på den måten det er gjort i denne proposisjonen. Disse medlemmer mener dette ikke er i tråd med utredningsinstruksens § 2-2 at tall man ikke har klarlagt opphavet til, benyttes på denne måten, særlig i en sak om endring av valgkretsene og som dermed har prinsipiell betydning for den regionale maktbalansen i landet. Disse medlemmer mener videre det kan problematiseres hvorvidt inndelingslova § 10 er fulgt, da det er uvisst om det er innbyggernes synspunkt som er innhentet i det ekStrautvalget som er benyttet i proposisjonen.

Disse medlemmer merker seg at ved å innlemme tallene fra ekStrautvalget i det totale antallet respondenter reduseres avstanden mellom hvor stor andel av innbyggerne som vil tilhøre Innlandet, og hvor stor andel som ønsker overføring til Akershus, og som dermed gir grunnlag for konklusjonen om at det ikke er noe «klart og tydelig ønske fra innbyggerne om et fylkesbytte», jf. proposisjonen side 18 annen spalte, første avsnitt. Disse medlemmer viser til at dersom man bare hadde basert seg på de tallene Sentio har kvalitetssikret, og der man med sikkerhet kan si at det faktisk var innbyggere i Gran kommune som besvarte undersøkelsen, viser innbyggerhøringen et flertall som er både signifikant og absolutt i favør av å forbli i Innlandet fylke – 51 pst. for Innlandet og 42 pst. for Akershus. Disse medlemmer understreker at regjeringens inkludering av tallene man ikke kjenner opphavet til, dermed er en nødvendig forutsetning for å omtale flertallet i innbyggerundersøkelsen på den måten det gjøres i proposisjonen. Dersom de kvalitetssikrede tallene legges til grunn, mener disse medlemmer man kan tale om et klart og tydelig ønske mot et fylkesbytte. Disse medlemmer vil i denne sammenhengen vise til nest siste avsnitt i skriftlig høringsinnspill til komiteen fra Willy Westhagen, tidligere ordfører i Gran kommune (2015–2019):

«Undersøkelsen Sentio har gjort for Gran kommune viser et absolutt flertall på 51% for fortsatt tilhørighet til Innlandet. Når en folkeavstemning ikke er gjennomført, mangler en slik søknad om fylkesbytte legitimitet. Det bør derfor etter mitt syn utvises administrativ og politisk fornuft i behandlingen av denne saken.»

Disse medlemmer viser til at når flertallet som var for Innlandet, har blitt redusert gjennom å innta de ukjente tallene i svarprosenten på spørsmålet om konkret fylkestilhørighet, er det neste resonnementet i pro-

posisjonen helt uforståelig. Disse medlemmer viser til proposisjonen side 18 annen spalte, første avsnitt:

«Departementet oppfatter likevel resultatene fra innbyggerhøringen dithen at innbyggerne er mer opp-tatt av at Hadelandskommunene er samlet i ett fylke, enn hvilket fylke kommunene er samlet i.»

Disse medlemmer mener dette er en konklusjon det er umulig å gi en logisk begrunnelse for, da den ledende spørsmålsstillingen i innbyggerundersøkelsens spørsmål om samling av Hadelandsregionen ikke åpner for en slik fortolkning. Disse medlemmer viser herunder til spørsmålsformuleringen, som er gjengitt i proposisjonen på side 11 annen spalte, siste avsnitt:

«Slik situasjonen er nå, er nytt Akershus fylke det alternativet som gir mulighet for å samle hadelandskommunene. Hvilket fylke ønsker du at Gran kommune skal tilhøre i framtida?»

Disse medlemmer viser til at en samling av hadelandskommunene dermed lå som premiss i spørsmålsformuleringen. Med dette premisset om at svaralternativet Akershus er det som gir mulighet til å samle hadelandskommunene i ett fylke, vil flertallet at Gran kommune skal forbli i Innlandet til tross for at hadelandskommunene da ikke kan samles i ett fylke. Disse medlemmer viser til at statsråden på direkte spørsmål om dette i skriftlige spørsmål fra stortingsrepresentant Finn Krokeide henviser til teksten i proposisjonen og ikke gir noen begrunnelse for hvordan det med denne formuleringen har blitt trukket en konklusjon i strid med ordlyden i spørsmålet – nemlig at samling av Hadelandsregionen er viktigere for respondentene enn den konkrete fylkestilhørigheten, jf. Dokument nr. 15:1545 (2025–2026), jf. Dokument nr. 15:1798 (2025–2026). Slik disse medlemmer ser det, er konklusjonen om at samling av Hadeland er viktigere for respondentene enn hvilket fylke kommunen er i, ikke mulig forankre på en logisk måte i det tallgrunnlaget som foreligger fra Sentios innbyggerundersøkelse.

Disse medlemmer har merket seg at det i proposisjonen henvises til at Gran kommune har fremhevet kommunevalget i 2023 som innbyggerhøring om spørsmålet. Det vises til proposisjonen side 12 første spalte, siste avsnitt:

«I søknaden fra Gran kommune legges det vekt på at kommunestyrevalget høsten 2023 også må sees på som en del av innbyggerhøringen i spørsmålet om fylkesbytte. Alle partiene uttalte sitt syn i denne saken i løpet av valgkampen. Partiene som nå har flertall i Gran kommune, tok ifølge søknaden et tydelig standpunkt om at de ville søke overgang til Akershus, og at det ikke ville avholdes folkeavstemning om spørsmålet om fylkesbytte.»

Disse medlemmer mener det – i forlengelsen av fremstillingen av tallgrunnlaget fra innbyggerundersøkelsen og konklusjonen som strider mot ordlyden i spørsmålene innbyggerne ble stilt – er symptomatisk at dette synspunktet omtales i proposisjonen, uten at det opplyses om at Statsforvalteren i Innlandet avviste dette synspunktet i sin utredning av saken. Det vises herunder til Statsforvalterens utredning, hvor det sies følgende om dette synspunktet:

«Statsforvalteren er ikke enig med Gran kommune i at innbyggernes synspunkt er blitt ivaretatt gjennom kommunestyrevalget. Selv om fylkesbytte var en viktig sak ved valget, kan det etter vår mening ikke legges til grunn av innbyggerne kun stemte på bakgrunn av denne saken. Mange andre saker og forhold kan ha avgjørende betydning for hvilket parti innbyggerne stemmer på ved et kommunestyrevalg.»

Disse medlemmer viser til at statsråden på konkret spørsmål fra stortingsrepresentant Finn Krokeide, om han er enig med Gran kommune eller Statsforvalteren i Innlandet på dette punkt, tilkjenner at han er enig i statsforvalterens vurderinger når det gjelder innbyggjemedvirkning, jf. Dokument nr. 15:1888 (2025–2026).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet er av den oppfatning at saken ikke er tilstrekkelig utredet. Disse medlemmer viser herunder til alle de svakheter og usikkerhetsmomenter som er påpekt rundt bruken og fortolkningen av tallgrunnlaget fra innbyggerundersøkelsen, som i seg selv er så graverende at det gir grunn til å stille spørsmål ved mange av de øvrige opplysningene i proposisjonen.

Videre viser disse medlemmer til at regjeringens konklusjon om at Gran bør endre fylkestilhørighet, er bygget på blant annet kommunens utredning av saken. Dette har statsråden blant annet henvist til i skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Finn Krokeide, jf. Dokument nr. 15:2039 (2025–2026). Disse medlemmer har merket seg at en vesentlig del av begrunnelsen i proposisjonen for at Gran kommune skal endre fylkestilhørighet, er at det vil legge til rette for bedre og mer effektiv utnyttelse av kommunale og fylkeskommunale tjenester. Disse medlemmer vil derfor vise til konklusjonen i siste avsnitt i Gran kommunes utredning av saken:

«Dette blir et politisk valg i forhold til hva man vektlegger, og uansett vil det være mulig å få til gode tjenestetilbud uavhengig av hvilken fylkeskommune vi knytter oss til. På lang sikt mener likevel rådmann det vil være en fordel å være i et fylke med flere kommuner som vi har flere sammenfallende interesser med. Dette taler for at Gran kommune søker om å få bytte fylke til nytt Akershus fylke.»

Disse medlemmer mener denne konklusjonen motsier vesentlige deler av argumentasjonen i proposisjonen, der et fylkesbytte begrunnes i hensynet til tjenestetilbudet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at konklusjonen peker på en vesentlig omstendighet når den omtaler at dette er et politisk valg, da endret fylkestilhørighet for Gran kommune fremstår som et prosjekt det har gått prestisje i for Arbeiderpartiet. Disse medlemmer mener oppfattelsen om at dette er et prestisjeprosjekt, også gir en indikasjon på hvorfor presentasjonen og fortolkningen av tallgrunnlaget fra innbyggerhøringen er så merkelig og kritikkverdig som den er.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener videre at utredningen av saken er mangelfull når det kommer til kartlegging av de interkommunale samarbeidsforholdene på tvers av fylkesgrensen. Disse medlemmer viser til at Hadelandsregionen i lang tid har hatt interkommunale samarbeid på tvers av fylkesgrenser, tilbake til før endring av fylkesgrensene da alle hadelandskommunene tilhørte Oppland fylke. Dette som en naturlig konsekvens av den geografiske plasseringen som tyngdepunktet sør i gamle Oppland fylke, med grense mot både Akershus fylke og Buskerud fylke. Disse medlemmer viser til at den geografiske plasseringen vil forbli den samme, og det er dermed grunn til å anta at dette vil være tilfelle for Hadelandsregionen og Gran også fremover – uavhengig av om Gran kommune overføres til Akershus fylke. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at fremstillingen i proposisjonen er ubalansert, og at det er viktig med en bredere gjennomgang og fremstilling av at dette er en region som på grunn av sin geografiske plassering har lange tradisjoner for og historikk med interkommunalt samarbeid på tvers av fylkesgrenser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til høringsinnspillet til komiteen fra Tore Nyeggen:

«Også Jevnaker kommune har et utstrakt samarbeid over fylkesgrenser; både med Gran gjennom interkommunalt råd for Hadeland (Hadeland nært og naturlig) og innad i Ringeriksregionen, der Buskerud-kommunene Ringerike, Krødsherad og Modum inngår.

Et fortsatt samarbeid mellom kommunene på Hadeland handler dermed mest om politisk vilje – ikke om fylkesgrenser.

Det er for øvrig ikke riktig det som står på side 11 i proposisjonen (4.1. Søknad fra Gran kommune) om at alle Grans 35 interkommunale samarbeidsordninger '...er med kommuner som tilhører andre fylker enn Innlandet.' På Gran kommunes nettsider er det listet opp flere samarbeid rettet mot både Gjøvik/Toten og Land:

Gjøvik interkommunale legevakt, Gjøvikregionen barnevernvakt, 110-tjenester i Innlandet, Innlandet revisjon IKS, Miljørettet helsevern IKS, IKA Opplandene, støttesenter mot incest (nytt navn: Nok). I Helseregion Gjøvik / Hadeland inngår Gjøvik, Gran, Lunner, samt kommunene på Toten og i Land.

Interkommunalt samarbeid over fylkesgrenser foregår innen alle fylker og omfatter de fleste kommuner som grenser mot et annet fylke. Rapporter fra NIVI Analyse og flere statsforvaltere viser et antall på nærmere 200 slike grenseoverskridende samarbeidsordninger. Syv norske fylker grenser til Sverige, to av dem også til Finland, og over riksgrensene er det etablert flere kommunale/fylkeskommunale samarbeidsordninger. Jeg har ikke registrert rapporter eller meldinger om vesentlige problemer med samarbeid over fylkesgrenser i andre kommuner og tilhørende fylker. Når kommuner og fylkeskommuner attpåtil klarer å samarbeide med kommuner i både Värmland og Dalarna, bør kommunene på Hadeland også kunne klare å fortsette sitt interne samarbeid. Igjen handler dette om politisk vilje.»

Disse medlemmer vil videre påpeke at konsekvensene endret fylkestilhørighet kan ha for næringslivet, overhodet ikke er utredet eller kartlagt. Disse medlemmer viser til høringsinnspillet fra NCE Manufacturing. Disse medlemmer har stor forståelse for den usikkerheten som uttrykkes der, både rundt Innlandet fylkeskommunes eierandel i bedriften Hapro, som er tett tilknyttet industriparken på Raufoss, og rundt mulige følger en endret fylkestilhørighet kan ha for det etablerte samarbeidet mellom Raufoss-industrien og Hadeland videregående skole. Disse medlemmer vil videre vise til den store veksten som nå skjer i industriparken på Raufoss, og viktigheten dette har for nasjonal sikkerhet og beredskap ved at Nammo har sin produksjon der. Det er derfor en vesentlig svakhet ved utredningen at konsekvensene et fylkesbytte kan få for Raufoss-industrien, ikke er kartlagt.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det er et viktig prinsipp i kommunal- og regionalpolitikken at beslutninger tas nærmest dem det gjelder. Disse medlemmer viser til at ved kommunevalget i 2023 avklarte samtlige partier i Gran hva de gikk til valg på – enten støtte til eller motstand mot et fylkesbytte – og velgerne valgte inn det flertallet som ønsker bytte. Den demokratiske prosessen har med andre ord også funnet sted gjennom velgernes avstemning ved valg.

Det er opp til det enkelte kommunestyre selv å bestemme hvordan en innbyggerhøring skal gjennomføres. I Gran har det blitt gjennomført en innbyggerhøring. En slik høring eller avstemning er rådgivende. Disse medlemmer viser til at det er Stortinget som fatter beslutninger om å endre fylkestilhørighet for en kommune.

Disse medlemmer merker seg at statsforvalteren har tilrådd at søknaden imøtekommes, og at Akershus fylkeskommune har uttalt seg positivt til et fylkes-

bytte for Gran. Det foreligger heller ingen tungtveiende nasjonale hensyn som taler imot. Disse medlemmer legger avgjørende vekt på den lokale demokratiske viljen, Statsforvalterens uavhengige faglige anbefaling og hensynet til at Hadelandsregionen bør fungere samlet innenfor ett fylke.

Disse medlemmer viser til at kommunene i regionen samarbeider om viktige tjenester på tvers av kommunegrensene, og deres innbyggere har en tilknytning til regionen som helhet. Disse medlemmer støtter Gran kommunes ønske om å formalisere dette samarbeidet og rette opp en administrativ inndeling som oppleves som kunstig og uhensiktsmessig. Disse medlemmer viser til at dette vil bidra til bedre tjenester for innbyggerne innenfor en naturlig bo- og arbeidsregion.

Disse medlemmer har en klar forventning om at lokalpolitikkerne Hadelandsregionen tar initiativ til en kommunesammenslåing.

Disse medlemmer viser også til representantforslag Dokument 8:51 S (2025–2026) fremmet av representanter fra Høyre om å starte utviklingen av fylkeskommunen. Offentlig sektor må organiseres slik at det gir innbyggerne best mulig tjenester. Disse medlemmer mener at dagens organisering med tre forvaltningsnivåer gir for store utfordringer med å gi et helhetlig velferdstilbud til innbyggerne. Disse medlemmer ønsker derfor å flytte oppgaver bort fra fylkeskommunen og raskest mulig utvikle den som forvaltningsnivå i Norge.

Disse medlemmer støtter Prop. 34 LS (2025–2026) og de foreslåtte lovendringene i valgloven som følger som en nødvendig konsekvens av fylkesbyttet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ønsker ikke å støtte forslaget om å endre fylkestilhørighet for Gran kommune fra Innlandet til Akershus.

Gran kommune har høyere vekst og skatteinntekter enn resten av kommunene i Innlandet i dag, og disse medlemmer legger særlig vekt på at et fylkesbytte for Gran kommune vil forsterke den regionale ubalansen mellom Innlandet og Akershus, med tanke på antall innbyggere og arbeidsplasser. Innlandet fylke har lavere befolkningsvekst enn Akershus, og en flytting av Gran kommune vil forsterke dette ytterligere. Disse medlemmer vil også trekke frem at Innlandet fylkesting vedtok å gå imot fylkesbytte, og fylkesutvalget gjentok dette enstemmig i mars 2025.

Disse medlemmer mener at Hadelandsregionen kan være en region med tilknytning til to fylkeskommuner. Gran vil bli en utkantkommune i Akershus fra å være en mer sentral kommune i Innlandet, og disse medlemmer mener det vil være en svekkelse for Gran.

Det har ikke blitt gjennomført en folkeavstemming i kommunen, noe flere av høringsinnspillene også legger vekt på. Det ble fattet et vedtak i kommunestyret i Gran den 21. april 2022 om at det skulle gjennomføres en folkeavstemming, som ikke er fulgt opp. Dette har også statsforvalteren påpekt, og mener at kommunevalget 2023 ikke kan brukes som en støtte til et fylkesbytte. Disse medlemmer mener det burde blitt gjennomført en folkeavstemming, med tydelig avklarte konsekvenser og et grundig faktagrunnlag, i kommunen før en eventuell søknad om fylkesbytte.

Disse medlemmer viser også til at en slik endring som er foreslått, vil føre til endringer i valgdistriktene, og at en flytting av Gran kommune vil svekke Nordland siden de vil ligge an til å miste et stortingsmandat ved en slik endring. Det er en endring disse medlemmer ikke ønsker.

Komiteens medlem fra Rødt støtter at Gran kommune får skifte fylke fra Innlandet til Akershus. Dette medlem viser til at spørsmålet om fylkesbytte er blitt debattert lokalt i flere år, og at det også var det antagelig viktigste spørsmålet i kommunevalgkampen lokalt i 2023. Valgresultatet samme år snudde kommunestyreflertallet i spørsmålet, og dette blir av flertallspartiene oppfattet som et klart mandat til søknaden om fylkesbytte selv om det ikke er blitt gjennomført en rådgivende folkeavstemning. Dette medlem viser til at det ikke minst innenfor videregående skole, kollektivtransport og interkommunale samarbeid er klare fordeler både for Gran kommune og for innbyggerne der å tilhøre Akershus. Dette medlem viser til at hadelandskommunene utgjør en felles region, og at dette i mange år ble gjenspeilet i fylkesstrukturen. Med kommune- og regionreformene under Solberg-regjeringen, samt den senere oppløsningen av Viken, ble imidlertid prinsippet om å holde Hadeland samlet forlatt. Dette medlem mener at Grans søknad om fylkesbytte slikt sett kan forstås som en konsekvens av vedtak Stortinget tidligere har fattet og bærer ansvaret for. Dette medlem mener samtidig at det finnes reelle og viktige argumenter imot fylkesbytte, og viser særlig til at statsforvalterens støtte til søknaden kom under sterk tvil, og at Innlandets negative høringsuttalelse var enstemmig, men mener at fordelene for Gran samlet sett veier tyngre enn ulempene for Innlandet.

Dette medlem viser til at Akershus i dag inkluderer fire nåværende og tidligere kommuner som ikke var med i gamle Akershus, altså før regionreformen og opprettelsen av Viken. Videre har to kommuner fått avslag på søknad om å skifte fylke til Akershus. I tillegg diskuteres spørsmål om å søke om fylkesbytte til Akershus i flere andre kommuner. På toppen kommer søknaden til Gran. Dette medlem advarer mot en utvikling som over tid kan gjøres Akershus til et slags mini-Viken

og slik utarme tilstøtende fylker og skape en ubalanse i fylkesinndelingen. Dette medlem mener at det er på tide at denne problemstillingen drøftes særskilt og overordnet fremfor å håndteres fra sak til sak når søknader om fylkesbytte behandles. Dette medlem viser til at de årlige kommuneproposisjonene kan være et naturlig sted for en slik vurdering fra regjeringens side.

Dette medlem viser til at proposisjonen legger til grunn at godkjennelse av fylkesbytte også må føre til at valgloven endres, men dette medlem er ikke enig i dette. Dette medlem viser til at det er to separate spørsmål som i lovverket ikke er koblet sammen. Stortinget valgte gjennom grunnlovsendringer i mai 2022 delvis å frikoble valgkretsinnndelingen fra fylkesinndelingen ved å grunnlovsfeste 19 kretser for deretter i juni 2023 å skrive inn i valgloven hvilke kommuner som utgjør hvilke kretser. Dette tilsier at spørsmålene kan og må behandles hver for seg.

Dette medlem viser til at Rødt er imot å endre valgloven nå. Dette medlem viser til anmodningsforslaget Rødt stiller i kontroll- og konstitusjonskomiteens innstilling til proposisjonen, men gjengir for ordens skyld ordlyden også her:

«Stortinget ber regjeringen prinsipielt utrede hvordan kommuner som skifter fylke, samt kommuner som slår seg sammen på tvers av fylkesgrenser, bør håndteres i valgloven. Utredningen og eventuelle forslag til lovendringer som følge av den, må legges frem i god tid før partienes nominering av stortingslister til stortingsvalget i 2029.»

Dette medlem viser til at denne problemstillingen ikke ble omtalt i Innst. 431 L (2022–2023) da Stortinget behandlet endringer i valgloven i juni 2023. Heller ikke i Prop. 45 L (2022–2023), som lå til grunn, var problemstillingen viet særlig oppmerksomhet. Dette medlem viser til at Prop. 34 LS (2025–2026) er første gang Stortinget behandler et spørsmål om endring i valgkretsene etter at disse ble skrevet inn i loven, som betyr at Stortingets behandling her vil sette presedens. Slik dette medlem vurderer det, taler det for at spørsmålet bør vies langt mer oppmerksomhet og få en langt grundigere vurdering enn hva regjeringen har gjort i nevnte proposisjon.

Dette medlem viser til at en sannsynlig effekt av at Gran kommune flyttes til Akershus valgkrets, alt annet likt, vil være at Nordland mister et stortingsmandat, ifølge beregninger pollofpolls.no har gjort. Dette medlem viser til at det i så fall forsterker tendensen til at distriktsfylker, både i nord og ellers, over tid mister stortingsmandater til det sentrale østlandsområdet med tilhørende svekket makt og innflytelse, og mener en slik forskyvning er negativ.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Gran kommune endrer fylkestilhørighet og blir en del av Akershus fylke fra 1. januar 2028.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 28. april 2026

Erlend Wiborg

fung. leder

Bengt Fasteraune

ordfører